З натури

Перед одходом чергового пароходу "Союзний" на пристані гармидер, галас, метушня. Метушаться всякі чиновники пароходства, грузчики, пасажири. Спритні газетчики тичуть під самісінький ніс усякі "Копейки", "Панорамы", "Всеобщие Журналы" й т. ін. Біля каси довгий хвіст дядьків, жінок, жидків; на обличчях нетерплячка: бояться спізнитись. Обачно придержують кишені...

— "Южную Копейку" не желаете? Купите, барин. Копейка ведь...

— Куди?! Куди ти поніс, анцихристе? Чи хочеш, щоб городовика покликала?..

— А куди ж тобі? Хіба ти на "Союзникові" їдеш?

— Га! Він не знає... Гарний носильщик. Который номер?

— Ми без номера...

— Регіт...

— Куди тут іти... садовиться?

— Сюди, сюди, землячки.

— Ваші білети.

— Ганю! Ганю! Соня! Ви ж пішітє. Слишіте ж?..

— Кланяйтесь Грігорію Соломоновічу... А? что?.. Ну-ну... Я да — прієду.

— Что?.. Да, да... Маму поцелуйте. Что? Боре?.. Милійон поцелуев.

Під чердаком, у третьому класі так само. Тільки на чердак висипала здебільшого привілейована публіка, лишивши речі в II і I класах.

Якої тільки одежі не побачиш, якої мови не почуєш. Панує, звичайно, російська.

Аж ось пані, пишно вбрана, з лорнеткою в руці, покрикує стурбовано французькою мовою до своїх дівчинки й хлопчика, білявеньких, кучерявеньких, червонолицих, як янголятка.

— Дітки! дітки! не підходьте близько до огорожі. В воду упадете.

Відповідають, щебечуть також французькою мовою.

— Ні, ні, мамунцю, не страшно тут анітрішечки. Ось іди сюди, глянь...

— Не треба, не треба.

— Вы русская? — звертається до пані якийсь пристаркуватий чиновник у форменім кашкеті відомства народної освіти.

Пані кидає до очей лорнетку, примруживши очі, якусь мить оглядає чиновника й непривітно відповідає.

— Да-а, русская... Дітки, дітки! — гукає знов на паненят.— Обережніш. Не завдавайте мамусі клопоту.

— Хм... вот вы русская, а дети, вероятно, слова по-русски сказать не умеют.

Пані знов, уже трохи здивовано, оглядає чиновника.

— Нє-ет, зачем...— з протягом відповідає йому.— Ані й па-рускі панімают.

— Хе!..— спалахнув чиновник, звертаючись до сусідів за спочуттям. — "Понімают"... А говорить, конечно, не умеют. Вот вам наше русское воспитание детей!..

Дама гидливо кривиться й одходить, насупившись, до діток.

— Не-ет, мы-таки, русские, подлая нация. Нет того, чтобы поддерживать все родное, воспитываться в духе национальной гордости. Малейшая возможность — и мы забываем все родное. Разве они, выросши, будут любить Россию, будут верными сынами своего отечества? Нет, по-моему,— если ты сознательный отец или мать, то и воспитывай детей в родном духе, в родном языке, как говорили и твои родители, и родители твоих родителей, деды и прадеды...

— А вы кто будете? — перебиває чиновника молоденький жидок.

— Я?.. Я учитель русского языка в гимназии, статский советник Григорий Семенович Макотра... Да-а, воспитание детей — это не пустяк какой-нибудь. Вы посмотрите на евреев. Ведь подражания достойны. Разве еврей вам станет учить ребенка другому языку, пока тот не будет удовлетворительно знать своего? А почему? Потому, что он помнит, что он еврей, что его отец, дед, прадед и т. д. были евреи, потому и его дети должны говорить на родном языке. Я, собственно, не люблю этой нации, а за это уважаю и открыто всем говорю, что нам, русским, нужно пример брать с евреев в этом отношении...

Коло промовця потроху скупчується ціла аудиторія. З пристані турботно й підозріло поглядає жандарм. Галас не стихає-бо, до одплиття лишилося ще з десять хвилин.

— Мамусю, мамусю! Ось глянь, он у того дядька який кумедний бриль,— українською мовою звернувся до молодої пані хлопчик літ шести.

— Цссс... моя дитино! не можна так говорити,— теж по-українському відповіла мати хлопцеві.— Який має, такий і надів.

Чиновник здивовано скинув погляд на пані.

— Послушайте, мадам,— звернувся він до неї.— Ви меня простите, но я просто поражен. Как вы допускаєте... э-э... я вижу, что вы не мужичка, а сами... и ребенку позволяете коверкать язык... Вы же русские люди...

— Спитайте його,— відповіла пані, показавши на хлопчика.

— Мальчик, послушай... Ты кто?

Хлоп'я здивовано зиркнуло на матірку, потім втопило погляд у чиновника й промовило.

— Я українець.

Чиновник збентежився. Настала тиша. На обличчях присутніх заграла єхидна ухмилка.

— Хм... "украинец"... Но, позвольте... я сам малоросс...

— Ви таки малоросс? — зауважив жидок.— А ежели вы малоросс, то почему ж вы не говорите по-малороссийски, как ваш отец, дед и прадед, как этот ребенок?

Картина.